

סימן ע"ג

נשאלתי:

מי שקנה בית והכנים שם חפציו, אבל עדיין אינו נכנס לדור בו אם חייב לקבוע מזוזה מיד * וכן אם שוכר דירה והכנים שם חפצים קודם שנכנס לדור שם אימתי חייבים לקבוע המזוזה

תשובה:

אמנם צפרישה צסי' רפ"ו (ס"ק ז') כתב לחלק, דדוקא צרפת צקר דהוא מקום טינופת ולא נפיש זוהמייהו, משו"ה צעינן צית דירה ממס שידור צו תמיד, אצל צית התנן ואור אפילו אינס דרים שם ממס כיון דיוצאין ונכנסין צו חשיב דירה ע"כ, וכן מעתיק הש"ך משמו צסי' רפ"ו (ס"ק ז').

והיה נראה לכאורה להציא רחיה לדצריהם, דצרפת צקר צמה שיוצא ונכנס צו לצד, עדיין לא חשבו דירה, והוא ממה דתנן צמתני' דעירוצין ריש פרק עושין פסין (דף י"ח ע"א) דקרפף שמוקף צמחילות לדירה ויש לו יומר מצית סאחיים, אסור לטלטל צמוכו אלא אם יש לו דיר או סהר וכו' שהוא מוקף לדירת הדיר ומותר לטלטל צכולה, וכתב הרצינו יהונתן שם ח"ל: דיר שיש לו מחילות וצית צמוכו לרועה שלהן וכו' ע"כ, וכ"כ המאירי שם, וצריש פרק מי שהוציאו (דף מ"א ע"ב) נמי אמרינן צמתני' דאם נכרים הוציאו חוץ לתחום ונתנוהו צדיר או צסהר, ר"ג ור' אלעזר צו עזריה אומרים מהלך את כולה וכו' ע"כ, וכן פסק צשו"ע אור"ח (ס' מנ"ה סעיף ו'), והגרע"א שם צהגרות הציא צצרי רצינו יהונתן הנ"ל להלכה דמיירי דוקא שהשומר צהמות דר שם עיי"ש, משמע דס"ל צצלא"ה אם אינו דר שם הרועה לשמור צהמות, אפילו יוצא ונכנס שם תמיד לשמש צהמות לא הוי מוקף לדירה, וכ"מ מעירוצין (דף נ"ה ע"ב) דארות סוקים והאורות צצשדות שאין להם צית דירה, אינו מתעצרין עם העיר, וכתב רש"י שם אורות לצצואה ולשמן ויין לאו לדירה נינהו, וכן פסק המחצר צסי' שצ"ח ס"ו וצציאר הלכה ד"ה והאורות ושע"ת שם אות ה', ואף דהמג"א (צריש ס' שצ"ס) כתב דגנות ופרדיסים שיש לו צורגינין והשומר דר צמוכו לשמירה, אעפ"כ אסור לטלטל צהם דכיון דאינו עשוי לדור אלא לשמור לא חשבו דירה עיי"ש, כצד כתב התוס' שצת שם (ס"ק א') שמיירי דאינו דר שם אלא ציום דהוי דירה צע"כ, אצל אם דר שם נמי צלילה מיקרי דירה

חייב מזוזה בבית האוצר אם הוא דוקא בפתוחין לבית או כיון דנכנסין ויוצאין בו תדיר סגי.

(א) שצינו צגמרא מסכת יומא (דף י"א ע"ב) צית התנן וצית הצקר וצית האורות פטור מן המזוזה,

(ופירוש רש"י הטעם משום דאין אדם דר צו) ויש מחייצין, וכן פסק צשו"ע יו"ד ס' רפ"ו (סעיף א') דחייב צמזוזה, ואע"ג דהרמב"ם פסק צפ"ו מהלכות מזוזה (הלכה ו') דמאי דאמרינן צצרייתא דחייב צצית האור ורפת צקר, הוא דוקא שהנשים מתקשטות שם, מ"מ הא כתבו כל הפוסקים דחייב לקבוע צו מזוזה, ונתקשו האחרונים צהטעם דלכאורה כיון דאין דרים שם אמאי חייב צמזוזה, וכתב השי"ת יצחק ציומא שם, דהטעם דחייצין, משום דאע"ג דכתב רש"י דאין דרין שם, כוונתו דצקציעות אין דרין שם, אצל לפעמים הולך וצא ודר צו דרך עראי, וכן ראינו להצ"ח שכ"כ, (ח"ל צצ"ח צפנים ריש ס' רפ"ו דלפעמים משתמש אדם צהם צרכיו ע"כ), וא"כ אפשר דאף צאין דרים שם כלל היא, וטעמא דחייצין משום דאיירי דפתוחים לצית והכי דייק וכו' כנלענ"ד ע"כ, וכ"כ להלכה צשו"ת זרע אמת (ס' ג ס' קמ"ו), וכן כתבו צשם תשובת רצ נטרונאי גאון ז"ל דאינו חייב אלא אם הם פתוחים לצית, משמע מדצריהם דנקיט צפשיטות דמה שיוצא ונכנס להשתמש וליקח חפציו, צזה לצד לא הוי דירה להתחייב צמזוזה, אלא דאם פתוחין לצית נטפל השתמשות שלו לצית וחייב משום זה צמזוזה.

(ב) ובסמ"ע צחו"מ (ס' מנ"ו ס"ק ז') כתב, דמשו"ה צית האור פטור ממעקה וחייב צמזוזה, משום דצמזוזה שמתחייבה התורה הוא צצציל הדור צו להיות מצות ה' נגד עיניו צציאתו וציציאתו, צזה פסקינן דהדר שם צריך לקבוע מזוזה ע"כ לשון הסמ"ע, נראה מדצרינו, דצית האור שחייב צמזוזה צריך שיהא דר שם, וזה דלא כרש"י הנ"ל שכתב דאין אדם דר שם, ולפ"ו מה דאמרינן דרפת צקר חייבת צמזוזה, נמי מיירי שדר שם צהרפת צקר,

ומותר לטלטל ככולה עיי"ש, עי' בשו"ת נוצ"י (מהדו"ת סי' מ"ו) שכתב ועי' לקמן, משמע דדיר לעצמו אין עליו שם דירה במה שיוצא ונכנס בו אלא בעי שידור אללו, וא"כ אולרות יין ושמן נמי אינו חייב במזוזה אלא שמשממש בו לדירתו או שדר אללו, כמש"כ הפוסקים הנ"ל.

ג) **אבן מלשון השו"ע** הרב משמע לכאורה דלא פסק כשיטת רבינו יהונתן הנ"ל, דכתב (בס"ח סעיף ה') וז"ל: כל מקום שהוקף לדירה דהיינו לכניסה ויציאה תמיד כגון דיר וספר וחצר וכו' מותר לטלטל ככולו וכו' ע"כ, (וע"ע בשו"ע הרב בס"ח סעיף ו' מש"כ במוסגריים שם) משמע דס"ל דזוה לצד שעשה לכניסה ויציאה נקרא דירה, ומה שכתב השו"ע הרב בס"ח סעיף ח' דאולרות של תבואה או ארוות של סוסים אינו מצטרף לעיצור של עיר, אלא אם יש לו נמי דירה לשומר, נ"ל דאולרות של תבואה כיון שהוא בשדה ובארות של סוסים אין דרכו להיות נכנס ויוצא בו, אכן ברש"י הנ"ל כתב נמי יין ושמן וכו', וע"ע במ"צ סי' ת"ה (סס"ק כ"ב) שמעתיק להלכה כרבינו יהונתן הנ"ל, וכמש"כ שם בשעה"ל בשם רעק"א הנ"ל, וצביאה"ל (בס"ח סעיף א') הביא בשם רש"י וריטב"א שמשמע דלא ס"ל כרבינו יהונתן אלא דכניסה ויציאה תמיד לשם לטפל אודותם כגי וחשיב היקף לדירה עיי"ש שמשמע שכן נקיט לדינא, ונ"ע דסותר למש"כ בס"ח ת"ה בשם הרעק"א, ובפרט דכל המקור של רבינו יהונתן הוא לענין היקף דירה וזוה לא נקיט כדצרינו, וע"ע סי' שצ"ח (סעיף ו') במ"צ שם וצביה"ל ד"ה והאולרות וכו', ואפשר לומר דאע"ג דלטלטל בתוכו לא צריך שיהא לדור אללו הדיר, אצל לענין שיהא כל העיר כד' חמות ולעיצור של עיר ס"ל דתלוי בעיקר שיהא שם עיר עליו משו"ה צריך שיהא דר שם, ועי' צביה"ל בס"ח ת"ה ד"ה מוקפת חומה לדירה שכתב דאינו תלוי דוקא במחיצות דהא עיצורה של עיר נמי חשוב כד' חמות דהיתר הילוך אינו תלוי בטלטול וכו' ע"כ, נראה דעיקר תלוי במה שדר שם שיהא עליו שם עיר וכו'.

ד) **שוב ראיתי בשו"ת נוצ"י מהדו"ת** (סי' מ"ו), דהשואל שם רצה להציא ראיה דלא פסקינן כרבינו יהונתן שיהא צריך השומר לדור שם, מדאמרין גבי מזוזה דרפת בקר חייב במזוזה, אף דאין דרים שם אלא שע"י הבהמות שבתוכו מיקרי דירה ושכן סתם הטור והמחבר שלא הציאו דעת רבינו יהונתן כלל, והשיב לו הנוצ"י שדעתו דאפילו

במזוזה אין דירתו ע"י הבהמות שבתוכו אלא בשביל שבני אדם נכנסין שם תדיר ועי' בש"ך סי' רפ"ו (סס"ב), ולא בכל מילי שוה שבת למזוזה דהא דאם הוקף ולצטוף ישב דבשבת לא מיקרי הוקף לדירה ובמזוזה חייב, (ועי' בחוס' ישנים יומא דף י"א ד"ה ואחד שערי מדינות שהקשה באמת דאמאי לא חילק נמי במזוזה כבשבת ובמקרא מגילה ופירוש דבמזוזה כיון דדרסם לבתים ליכנס ויוצא מיקרי בית) וכו' ע"כ דצרי הנוצ"י עיי"ש, משמע מדצרינו לכאורה דלא ס"ל כהש"ך בשם הפרישה, דמייירי דדרים שם ממש או שהם פתוחין לבית, דאל"ה אמאי נ"ל דלא בכל מילי שוה שבת למזוזה, דודאי בשבת אם דר ממש בדיר או ברפת הוי מוקף לדירה, אלא משמע דס"ל דזוה גופא שנכנסין ויוצאין בו תדיר לטפל עם הבהמות חייב במזוזה, כמש"כ השו"ע הרב והציאה"ל בשם הריטב"א גבי שבת ואפילו שאין לו שום שייכות עם הדירה כנ"ל נמי חייב במזוזה, ובשבת דוקא תלוי אם ההיקף היה לדירה לאדם ממש, וכן לענין שיהא חלק מהעיר נמי תלוי אם דרים שם או נחבטל כל הדיר לעיר, ודלא כהשיח יצחק חרע חמת הנ"ל דסצרי דחייב משום דהבית פתוחים לו, וכן ראיתי בספר יד הקטנה על הרמב"ם הלכות מזוזה פ"ב ה"ה דכתב דבית התבן ובית הבקר ובית האולר סתמן חייבין כגון דיוצאים ונכנסים בו ומשתמשין שם חשיב בית דירה ע"כ, משמע דזוה גופא דהוא מיוחד להשתמשות לאולר הוי דירה.

ה) **ובגמרא** עירובין אמרינן (דף עב ע"ב) ת"ר בית התבן ובית הבקר ובית האולרות הרי זה אוסר עליו, (פירוש אם השאיל או השכיר הבעה"ב בית התבן שלו לאחר להשתמש בו לתבן או לאחר האחר אוסר עליו), ורבי יהודה אומר דאינו אוסר אלא מקום דירה בלבד, דבעי שיהא מקום פיתא או לינה ממש כמו דאמרין שם במתני' לקמן (דף פ"ה ע"ב) דדוקא אם דר שם אוסר עליו, ונראה לכאורה דסצרת מחלוקתם הוא, דר"מ סובר דזוה גופא שהוא בית שנכנסים ויוצאים שם הוי דירה ולא בעי שיהא דר בו והוי כמזוזה דחייב בו, אצל רבי יהודה סובר דבעי בשבת שיהא דר בו ממש וכ"מ בקרן אורה שם עיי"ש, והא שם מייירי דלא היה פתוח למקום דירתו דאל"ה היה אוסר משום הדירה שיש שם בחצר, וכמש"כ רש"י שם (ד"ה והדר שם): אם השאיל בעל הבית בית תבן שלו לאחר לדור שם אוסר עליו בחצר הואיל ופתוח לחצר ע"כ, א"כ היאך א"ל דהוי מקום דירה לר' מאיר אפילו בשבת הא אינו דר שם, ומוכרח

לומר דזה גופא שישתמש בו לאור ולתנן ונכנס ויוצא זו תדיר מיקרי דירה.

שוב ראיתי בדע"ת או"ח הלכות עירובין סי' ס"ו סעיף ז' ד"ה ועי' בתוספתא, שהביא בשם שו"ת בית יצחק או"ח סי' מ"ט שכתב לענין צה"ס שצפונה דחייבין בעירוב ובמזוזה פטור, שכן הקשה רעק"א והוא כתב לתרץ דחילוק גדול יש בין עירוב למזוזה עי"ש.

(ו) **ובלא"ה** דצריהם ל"ע, דגמרא יומא שם (דף י"א ע"ב) מקשינן לר' יהודה דס"ל דרפת צקר וצבית האור סתמא פטורים, דהא בצרייתא הנ"ל דתני דרפת צקר וצבית האור חייבין במזוזה, תני נמי דצבית שער ומרפסת ואכסדרה פטורים, והקשה החו"ס' ציומא שם (בד"ה יכול) וצמנחות (דף ל"ג ע"ב) דהא בצרייתא תני צמנחות שם דצבית שער ומרפסת ואכסדרה חייבים במזוזה, ותיירנו בשם הרי"ף דמה דאמרין דחייבים מיירי דהם פתוחים לצבית, ומה דאמרין דפטור מיירי צביתו פתוחים לצבית, (ועי' בחו"ס' סוכה דף ח' ע"ב דלא ס"ל כן, וע"ע בחו"ס' יומא שם בד"ה ואחד שערי מדינות משמע נמי דלא ס"ל כהרי"ף), וכן פסק בשו"ע סי' רפ"ו (סעיף ז') בדעה א', דצמנחות ואכסדרה אינו חייב אלא אם הצבית היא פתוח לתוכו.

ולפי דצריהם דס"ל דצבית האור ורפת צקר מיירי דוקא צפתוחים לצבית, ל"ע אמאי ממעט צב"ג צבית שער ומרפסת דפטור ממזוזה, היה צריך לומר מקודם דצבית שער ומרפסת דאם הם פתוחין לצבית דחייב, דבאופן זה מיירי הריש"א דצרייתא, ואח"כ ליחסי ולומר צביתו פתוחין דפטור, ועוד דאם הרפת והאור מיירי צפתוחין לצבית א"כ אמאי פוטר הרמב"ם צבית האור ממזוזה, הא הרמב"ם גופא פוסק כהרי"ף דמרפסת ואכסדרה חייב צפתוחין לצבית, כמו שכתב הרמב"ם צפרק ו' מהלכות מזוזה (הלכה ז') דאם היה הצבית שער ואכסדרה ומרפסת פתוחין לצבית חייבין במזוזה, ועוד דהיה צריך להזכיר בשו"ע דצבית האור ורפת צקר אינו חייב אלא אם הם פתוחים לצבית כמו צמנחות ואכסדרה, וכן לפי הפרישה היה צריך להזכיר כן צרפת שדרים זו, וכל הפוסקים ראשונים ואחרונים שכתבו דחייבין צרפת ואור סתמא ולא כתבו שיהא פתוח לצבית ול"ע, ומש"כ השי"ח יצחק שם דכיון דתני בצרייתא צבית עם שערי מדינות ושערי עיירות דמצואר צירושלמי דאינו חייב אלא אם פתוחים לצבית, לענ"ד אינו ראיה כ"כ

דצירושלמי פרכינן וכי צבית דירה הן, ומשני לא שצבית הן נכנסין לצבית דירה ומשו"ה חייבין עי"ש, והו' דוקא צערי מדינות ועיירות שאין לו שום השתמשות, אלא ליכנס בו צריך להיות מיוחד להיות נכנס בו לדירה, אבל צבית אורות ומתנן ורפת שיש בו השתמשות מהיכא תיתי שיהא צריך פתוחים לצבית.

אם בית האוצר אלא במשתמש בו תשמישי הבית (ז) **וראיתי** בספר חובת הדר (פ"ג סעיף ג') שכתב, דמדצרי כמה פוסקים משמע, לכל החיוב צאורות הוא משום דנכנסין ויוצאין צה"ס תדיר לתשמישי הצבית ע"כ, [ואינו יודע מה תשמישי הצבית שייך צרפת צקר כמוש"כ] ומ"מ מסיק שם שמסתמית הפוסקים לא משמע כן עי"ש, וכן ראיתי בשו"ת צאר משה (מהגא"ד מדעצערין ח"ב סי' פ"ה) שכתב לצרר להלכה דאינו חייב במזוזה אלא אם משתמשין בו לצרי הצבית ופתוחין לצבית, והביא ראיה ממה דאמרין בצבא צתרא (דף י"ח ע"א) דמותר לעשות רפת של צקר אלא צבית של שכיניו אע"ג דריחו קשה, משום דעציד דירה שאני, וכתב רש"י (ד"ה דירה שאני) דתנות ורפת צקר דירתן של אדם הן, ואין לנו לאסור דירתו עליו אלא"כ ההיזק מוכן ע"כ, משמע דרפת צקר הוי חלק מדירתו של אדם עי"ש, ולענ"ד נראה דאין הכוונה משום דהוי חלק מדירתו דהא אין דרים שם, אלא דכיון דאדם צריך מחיה מותר לעשות צבית המקום כ"ד שצריך לגופו כמו בדירתו וא"א השכן לעכב עליו, אבל לענין מזוזה לפי שיטתו כ"ז שלא שייך עליו שם צבית לדירה פטור ממזוזה.

ומה שהביא ראיה עוד, ממה דאמרין בצרייתא ציומא (דף י"א ע"א) וצעריך אחד שערי צה"ס ואחד שערי חצרות וכו' מדינות וכו' שערי עיירות ורפת ולולין ומתנן ואורות יין ושמן חייבין במזוזה, יכול שאני מרצה אף צבית שער אכסדרה וכו' ת"ל צבית מה צבית מיוחד לדירה יצאו אלו שאין מיוחדין לדירה וכו', משמע דצבית האור הוי מיוחדין לדירה ע"כ, נראה דאין ראיה דדוקא צבית שער דאין לו השתמשות לעצמו, אלא לעצור עליו לא הוי ציתך אלא אם פתוח לצבית, אבל צבית האור ורפת צקר ומתנן שמשמש לאדם למחסן הוי ציתך אפילו אם אינו משתמש בו לצרי הצבית, אלא אפילו אם מאכסן שם שאר דברים למסחר וכדומה, כיון דיוצא נכנס לשם תדיר ליקח ולהניח חפציו חייב במזוזה.

ומה שהציא עוד ראייה מדברי המאירי בעירובין (דף פ"ה ע"ב) דאם נתן עירובו בחוכו הרי זה עירוב מפני שהוא ראוייה לדירה וצית הוא עיי"ש, ח"י מה ראיתו משם, דודאי צית האור ומתכן ורפת הראויים לדירה אם דרים שם ומשו"ה אם נתן פתו בחוכו לעירוב נעשה מקום דירה כמו דאמרינן שם במתני' שם דהדר שם אומר עליו.

ומש"כ שם הבא"מ, דמדברי פרישה שהציא הש"ך משמע כן, לא ראיתי שום הכרח לומר כן וז"ל הפרישה: אבל מתכן וכו' אפילו אין דרים שם ממש כיון דיוגאין ונכנסין בו חשיב צית דירה ע"כ, ולא מוכר שמחזיק שם נרבי הצית, ומה שהוסיף בדבריו "ומשתמשין לנורכי גופו וציתו" לא הצנתי מהיכן דנמני לומר כן, להוסיף דברים שאינו מצוה, ולחדש הלכה במקום שסתמו הפוסקים צוה, וכ"מ לכאורה מלשון הלבוש שם (סעיף ג') וז"ל: סתם ציתך צית דירה משמע או צית שמשתמשים בדבר הנריך לו וכו' ע"כ, משמע דאם נריך לו אפילו אין לו שייכות עם הצית הוא ציתך, וכיון דנכנסים ויוגאים בו תדיר חייב במזוזה, ושם ראיתי בשו"ת רב פעלים (ת"צ ס"י ל"ו) דמדדייק מלשון הלבוש הנ"ל שכתב בדבר נורך לו להיפוך מדברינו, דפירוש הנריך לו ר"ל להצית ולדירה עיי"ש באופן הב', משמע דס"ל נמי דצית האור אינו חייב אלא אם מכנים שם דברים שהם לנורך דירה עיי"ש וז"ע.

שוב ראיתי בפירוש רש"י על התורה שמות פרשה י"ב פסוק ו' חלשה"ק: על הצמים אשר יאכלו אותו צהם, ולא על המשקוף ומזוזות שצצית התכן וצצית האור וצצית הצקר, שאין צי אדם דרים בתוכן עכלה"ק. וצמילתא עה"פ זה תנו דצצמים אשר ישנים צהם מנין, ת"ל על הצמים אשר אחס שם מ"מ ע"כ. ובגר"א שם מוסיף וכתב, ח"כ מה ת"ל אשר יאכלו אותו צהם, פרט לצית שער אכסדרה ומרפסת ע"כ. ולא כתב כרש"י צית האור ותכן וצקר. ועי' בפירוש קו המדה על המכילתא הנ"ל, שכתב דרש"י והגר"א הם שיטה אחת. אכן לפמש"כ יש לדון צוה דחולקים צהנ"ל, אמנם בשאר גרסאות הגר"א ראיתי דכתב נמי צית האור ותכן וצקר ודו"ק.

ח ולפי דבריהם אחיה נמי דצית האור לסחורה ולחנותו פטור ממזוזה, ומדברי הט"ז (סי' רפ"ו ס"ק י') לא משמע כן, דהקשה שם דמדוע צחניות שצשוקים פטור

ממזוזה, הא המוכר מחזיק שם כליו למכור והוי צית התכן וצית האור שחייבין במזוזה, עיי"ש מה שמירון (ועי' לקמן מש"כ צוה), ולפי דבריהם לא קשה כלום דהא לא הוי לנרבי ולתשמישי הצית, שם ראיתי צבא"מ צפנים שכתב בדבריו משלימין לדברי הט"ז עיי"ש, וח"י צמה שמסלים דאדרבה מדהט"ז שלא תירון כן משמע דלא ס"ל כן, ועוד דהא מצוה בתשוצות רעק"א (סי' ס"ו) צנידון דשוכר ישראל מרתף אצל הנכרי היה חייב המרתף במזוזה, אי לאו משום דהוי שותפות עם הנכרי עיי"ש, (והבאתי דבריו לקמן), והא שם נמי אינו האור אלא הישראל אלא העכו"ם, ואעפ"כ כתב רעק"א דחייב במזוזה ודו"ק.

ט **אלא** דלכאורה מתוס' ע"ז דף כ"א ע"א באד"ה אף במקום משמע דצית האור לאו בכל גוונא מיקרי ציתך לחייבו במזוזה, דכתבו שם דיש לפקפק על מה היו סומכין צני"א להשכיר צמים לעו"כ ואף לצית דירה דהם יודעים שמכניסין בו ע"ז, ומצוה במתני' שם דאף במקום שמוחר להשכיר לא לצית דירה אמרו מפני שהוא מכנים לתוכו ע"ז שנאמר לא תציא תועבה אל ציתך וכו', ויש שרואים להציא ראייה להחזיר מתוספתא שם (פ"ב) דאפילו אם לא ישכיר אדם ציתו לעכו"ם וכו' אפ"ה משכירין להם ארוות ואולרות ופונדקאות אע"פ שידוע שמכנים בו לתוכו ע"ז, משמע הטעם משום שמחלק צין מקום שמכנים ע"ז בקציעות צין שאינו מכנים בקציעות ובהנך שאומר (ר"ל בארוות ובאולרות) אינו מכנים ע"ז בקציעות שרי, ולפי זה דעכו"ם צומנינו אין מכניסין ע"ז שלהן בקציעות וכו' מותר, אכן משם אינו ראייה גמורה כי יש לתלות טעם ההיתר בארוות ואולרות דשמא לא אסרה התורה אלא צצית העשויה לדירה דכתיב לא תצא תועבה אל ציתך ולשם אפילו דרך עראי אסור, אבל אותם צמים שאינם עשויה לדירה לא אסרה תורה ולהכי שרי ארוות ואולרות ע"כ, משמע דצית האור לא מיקרי ציתך וא"כ במזוזה נמי דכתיב ציתך ונריך שיהא מיוחד לדירה כדאמרינן ביומא (דף י"א ע"ב) מה צית מיוחד לדירה יאלו אלו שאין מיוחדין לדירה, ואעפ"כ מצוה שם דצית האור חייב במזוזה, וכן משמע מדברי התוס' מנחות (דף מ"ד ע"א ד"ה טלית) דכתבו שאם ירצה לא ידור בו אלא ישתמש בו לקש ולתכן לא מחייב, משמע נמי לכאורה דיש צית התכן דפטור, וא"כ מוכרחין לומר כדברי האחרונים הנ"ל דצית האור במזוזה, מיירי שהם פתוחין לצית או דמאכסן שם

תשמישי דירה או שדר שם ובאופן זה תנו בצרייתא ציומא שם אולרות יין ושמן שתשמישו דירה הן וחייצין במזוזה, והתוספתא מיירי בפתח אולר כמו באולרות פוסקים.

(י) **אמנם** כבר כתבתי דרפת בקר אין לו תשמישי דירה ואפ"ה תני בצרייתא דחייצ במזוזה, ולפי מש"כ י"ל דמיירי התוספתא באולרות של תבואה וכן אולרות פוסקים שדרגם להיות צדה מקום שאין נכנסים ויוצאים תדיר ללא היו כעין דירה מיושב שפיר, ויותר היה נראה לומר דהתוס' פסקו כהרמב"ם דצית האולר פטור ללא אם הנשים מתקשטות שם, וראיה לזה דבשו"ע יו"ד סי' קנ"א (סעיף י') נמי כתב דמותר להשכיר אולר לגוי, וכתב הטעם משום דאינו מכניס ע"ז בקצב ולא כתב משום דאין עשויים לדירה כמו שכתבו התוס', ועיי"ש בצירור הגר"א (אות י"ז), והיינו משום דאזל לשטתיה דפסק (סי' רפ"ו) דצית האולר חייצ במזוזה, אכן בתוס' ציומא (דף י"א ע"א ד"ה והתניא) משמע דלא ס"ל כהרמב"ם עיי"ש ול"ע.

(יא) **שוב** ראיתי בשו"ת או נדברו (ח"ג סי' כ"ח) שהצית בשם הגר"מ פיינשטיין ז"ל והגר"י הענקין ז"ל שנקטו בפשיטות דכל דבר שמכניס בהאולר, אפילו אם אינו פתוחים לציתו ואינו משתמש ללרכי הצית יש לו דין צית האולר וחייצ במזוזה שכתב דגאראדז"ש של אוטו"ס שאינו פתוח לצית חייצ במזוזה עיי"ש, וע"ע בשו"ת מנח"י (סי' סימן ז') דבכל אופן אפשר דיקצב בלא ברכה, וכן משמע מתשובות חבני נור יו"ד סי' ש"פ אות ז' דכתב שם בתוה"ד וז"ל: דלא גרע צית התבן דבא ללורך התבן והוי דירה ע"כ, וע"ע לקמן מה שכתבתי בדבריו, אכן נראה לכאורה דכל זה אם יוצא ונכנס שם תמיד ליקח החפצים וכליו כמוש"כ בדרישה הנ"ל, אבל אם מכניס שם חפציו לימים רבים ואינו יוצא ונכנס צו תדיר ללא לזמן מרובה לא הוי דרך ציתך ופטור ממזוזה.

מאבסן שאין נכנסין ויוצאין בו אלא פעם אחת לזמן מרובה אם חייב במזוזה

(יב) **אולם** מהנמוקי יוסף בסוף הלכות מזוזה משמע דס"ל דאפילו צכה"ג נמי חייצ במזוזה, דכתב הרי"ף שם דהמשכיר ציתו לחצירו על השוכר לעשות מזוזה, וכתב הנמוקי"ע ע"ז דהטעם מפני שהוא דר בתוכו, ואע"ג שאם לא היה שוכרה היה המשכיר נמי חייצ במזוזה מידי דהוי צית התבן וצית העצים וכו' ע"כ, משמע דס"ל דמאי

שחייב צצית התבן וצצית העצים אינו מטעם שמיחשב קצת לדירה, אלא כיון דהוא שלו כדי לאולר צו או כדי להשכירו חייצ במזוזה, וכן משמע מרבינו יהונתן שהצית השיטה מקובצת צ"מ (דף ק"א ב"ד"ה הא אמר רב וכו') וז"ל: אבל ליכא לפרושי חוצת הדך לפי שאין צית חייצ במזוזה, אלא"כ דר צה דהא קיי"ל אפילו יש לו עשרה צמים שאין דר צה דירה קבועה, אלא שנכנס צהן פעם אחת בשנה חייצות כולן במזוזה חוץ מצצית העצים וכו' ע"כ, וכ"כ בשאלת יעב"ץ סי' קי"ז וז"ל: אומר אני דבר ברור, אפילו יש לאדם כמה צמים לדירה כולם חייבים במזוזה, אף אם אינו דר בקציעות אלא באחד מהם ואינו נכנס לשאר אלא פעם בשנה כדמוכח פ"ק דיומא דאולרות יין חייצין, ומדלא מפליגינן צהו במסתפק דוקא, ש"מ דכולהו שוין בכך וכו' ע"כ, משמע מדצריהם דנקטו בפשיטות אף דאינו יוצא ונכנס תמיד אעפ"כ כיון שהוא מכניס שם אולרו או שעומד לשוכרו חייצ במזוזה, ולפי שיטה זאת ז"ל דמאי דאמרין בגמרא צכ"מ דמזוזה חוצת הדך הוא, אינו ר"ל דחייב מזוזה הוא דוקא אם דר שם השוכר או חייב הצית במזוזה, דהא המשכיר בלא"ה חייצ במזוזה, אלא הכונה דאם השוכר לא מלא צו מזוזה חייצ הוא לקבוע צו מזוזה ודרך ציתך לשמירה גרידא חייצ במזוזה מה"ט, וכ"מ מרש"י פסחים (דף ד' ע"א) שכתב חוצת הדך לפי שהוא משמרתו דכתב ציתך ציתך יוצא ונכנס ע"כ.

(יג) **ובספר** החינוך פרשת ואתחנן (מזוזה פ"ג) כתב, צנה צית ונתן עליו תקרה ולא הניח צו מזוזה מיד, עובר עליו ומצטל מלות עשה ע"כ, משמע לכאורה די שחייב אפילו אם אינו דר שם, אמנם מסוף דבריו שסיים וז"ל: מזהר הוא לקבועה לעולם בכל עת שידור צצית ע"כ, משמע דאינו חייב אלא אם דר צו ויל"ע, ועי' בגדולי הקדש תחילת סי' רפ"ה שהצית מספר האשכול הלכות מזוזה (סי' כ"ה) שכתב צית חדש כיון שגמרו מיד חייב ע"כ, משמע אפילו אם אינו דר צו (אכן צנחל אשכול שם אות ט' כתב כיון שדעתו לדור שם), וכן הצית מס' מהר"ח או"ז (סי' פ"צ) שנמי משמע כן, ומ"מ נראה פשוט דאפילו לפי דצריהם אינו חייב אלא אם דר שם עומד להשתמש צו לאחר זמן, אבל אם אינו עומד להשכירו או לאולר צו ואינו נכנס צו כלל הוי כחורצה, פשוט דפטור ממזוזה, דאל"ה תקשה ממאי דאמרין צע"ז (דף כ"א) דאם מוכר צית צא"י לא קא מפקע ליה ממזוזה משום דמזוזה חוצת הדך היא,

ולפי דבריהם ז"ל דהיה יכול להניחו כחורצה ולא ישתמש בו כלל, ואם עומד להשתמש בו אפילו לאחר זמן נמי מיקרי חוצת הדר ולא צעין שידור בו ממש, (וע"ע בתוס' מנחות דף מ"ד דלא היה ז"ל בשבת (דף קל"א) הו"ל צידו להפקירן, אלא היה אפשר לומר הו"ל וצידו להניחן בלא דירה עיי"ש, ולפימס"כ כן ז"ל נמי בדברי הראשונים הנ"ל ודו"ק.

(יד) **אבל** התוס' במנחות (דף מ"ד ע"א ד"ה עליה) לא ס"ל כן דכתבו שם וז"ל: והא דצעי' בסוף השואל מזוזה על מי ופריך הא אמר רב משרשיא חוצת הדר היא והשוכר מחייב עיי"ש, לאו לחיובי שוכר מייחי לה, אלא ה"ק פשיטא שהמשכיר אינו חייב כיון שאינו דר שם, וכן צפ"ק דע"ז דפריך בית נמי מפקע ליה ממזוזה ומשני חוצת הדר היא, פירוש שאם ירצה לא ידור בו אלא ישתמש בו לתנן וקס' לא מחייב ע"כ, ולפי שיטתם הא דאמרין ציומא (דף י"א) דבית התנן ובית הבקר חייב במזוזה, ז"ל דשם מיירי דיומא ונכנס בו חדר [ועי' מש"כ לעיל בזה] וס"ל להתוס' דאפילו יש לו כמה בתים אינו חייב במזוזה כ"ז שלא נכנס ויאלץ בו או דר בתוכה, וכן משמע מגמרא ע"ז (דף כ"א ע"א) דאמרין שם דצמא שמכרו הבית צא"י לעכו"ם לא קא מפקע ליה ממזוזה משום דמזוזה חוצת הדר, ופירוש רש"י ולא חוצת הבית דכתיב ביתך דרך ביאתך למי שנכנס ויאלץ בו חדר, וכן כתבו התוס' שם (בד"ה הא אמר) עיי"ש, והדברים מצוירים יותר בחדושי הריטב"א יומא (דף י"א ע"ב בד"ה אלא ביתך וכו') וז"ל צא"ד: ואפילו צביתו בשאינו משתמש בו פטור ממזוזה אפילו מדרבנן ואע"פ שעשוי לדירה וכדאמרין בפרק השואל דחוצת הדר היא וכו', וסיים הריטב"א שם זו שיטת ר"י הידוע בעל התוס' ז"ל שאמר בסוף ימיו והיא הנכונה דכזקנתו דר' קיי"ל ע"כ, ובתוס' פסחים (דף ד' ע"א) משמע לכאורה דבזה תלוי האיצעי' בגמרא שם והמסקנה עיי"ש, וכן משמע מדברי הרמב"ם צפ"א מהלכות מזוזה הלכה י"א שכתב דמזוזה חוצת הדר ולא חוצת הבית עיי"ש.

(זו) **נמצא** לפי"ז דאם יש לו בית האו"ר ואינו יואלץ ונכנס בו תלוי במחלוקת הראשונים הנ"ל אם חייב במזוזה, דלפי שיטת הנמוק"י ודעימיה א"ל להיות נכנס ויאלץ בו תמיד, ולפי שיטת התוס' צכ"מ ולפי הריטב"א קיי"ל כן דאינו חייב במזוזה, והמג"א סי' י"ט

(ס"ק א') פסק בדברי התוס' מנחות הנ"ל דכתב שם וז"ל: דכ"ז שאינו דר בתוכה פטור ממזוזה וכמוש"כ התוס' במנחות (דף מ"ד ע"ב) וכו' ע"כ, אכן כתב שם עוד דאם קצב בו מזוזה קודם שדר בתוכו כשנכנס לדור בתוכו מצדד אקצ"ו לדור צבית שיש בו מזוזה ע"כ, וז"ע דהיאך מותר לקצוב מזוזה קודם שמחוייב בדבר, ודוחק לומר דמיירי באחד שהיה דר שם ונכנס לדור צבית אחר ונשאר המזוזה כדפסקין צסי' רז"א, וצדרכי יוסף שם צא"ח סי' י"ט כתב: שלא יקצב מזוזה קודם שיצא לדור צבית אלא חיקף שצא לדור או אח"כ, ומאחר שהוא דומה לצינית למצדד צעטיפה וסיים שם הצרכ"י, ומדברי המג"א נראה קצת דפשיטא ליה דיכול לצדד כשקוצעה אף אם עדיין לא צא לדור צבית ונריך להתיישב בדבר עכ"ל הצרכ"י, משמע דס"ל להמג"א דאף דכ"ז שלא דר בתוכו פטור ממזוזה מ"מ יכול לקצוב מזוזה אף שלא נכנס בו עדיין, ולהצרכ"י עד שלא צא לדור בתוכו ממש לא יניח בו המזוזה דאף שהצית הוא שלו פטור ממזוזה עד שלא דר בתוכו.

מכנים בליו וחפציו בבית העשוי לדירה ועדיין אינו דר בו אי הוי דינו בבית האוצר.

(זו) **ובתשובות** רעק"א (סי' ט') כתב, דאם אחד הולך מציתו על איזה ימים, דלכאורה הדין דכשחוזר לציתו יצרך על המלוה, דהא צינתים שלא היה צדירת ציתו לא היה עליו חוצת מזוזה ומתחיל מעתה חיוב חדש, ועיי"ש בהג"ה שאף דמחזיק ציתו לדור, מ"מ בשעה שאינו צביתו אינו מקיים מצות מזוזה בזה, וגם בני ציתו פטורים דהוי כשאלוה ושכירו, והי' כמו יואלץ מן הסוכה לעסקיו וחוזר לסוכה וכמו פשט טליתו ע"ד שלא להחטוף בו מיד שחוזר ומצדד כשלוש, ולפי המג"א הנ"ל יצרך אז לדור צבית שיש מזוזה, ושם הביא הצרכי יוסף הנ"ל דלא שייך לצדד אלא בשעה שקוצע המזוזה, וממילא בנוסע מעיר ואח"כ חוזר לציתו אינו מצדד וסיים דלדינא ז"ע ע"כ, משמע דס"ל לרעק"א דאע"ג דנשאר כליו צבית אעפ"כ לשיטת המג"א הנ"ל שייך לצדד לדור צבית וכו', והיה נריך לצדד כשחוזר, אלא כיון דהצרכי חולק עליו נשאר רעק"א צ"ע, ובהגהות נחלת נבי צשו"ע סי' רז"א ס"ב כתב על הרעק"א וז"ל: לא הצנתי דעכ"פ חייב הוא מחמת דהוי צבית התנן ואולר כיון שמחזיק שם כליו וצ"ב דרים שם עיי"ש שנשאר צ"ע"ג, ואף די"ל דס"ל רעק"א

דהטעם דצנית האורר חייב במזוזה, היינו משום דמנא שם תמיד להשתמש להוליא ולהכניס בהם והוי כעין תשמישו דירה, אבל אם אינו נכנס בו תדיר אף שמחזיק שם חפציו אינו חייב ללאו דרך ביאתו וכמוש"כ המוס' במנחות הנ"ל, והש"ך צסי' רפ"ו (פ"ק ג') דנכנסין ויוצאין בו עיי"ש, ומשו"ה כאן אם נוסע מציתו לזמן הוי כאינו יוצא ונכנס בו, מ"מ מסתבר כיון שהי' דר שם מכבד ועכשיו מחזיק שם חפציו לצורך דירה שדר שם מיסתברא ללא גרע מצית האורר ומרפת בקר שמכניס שם חפציו לחייב במזוזה ואמאי פטור שם ממזוזה ונ"ע.

ונראה לתרץ ולבאר דבריו עפ"י מש"כ הט"ז צסי' רפ"ו (פ"ק י') ע"מ שכתב המחבר שם בסעיף י"א דהחננויות שצטוקים פטורים מן המזוזה, והטעם מבואר ברא"ש בהלק"ט מפני שאין קצועים לדירה, ועי' בפרישה שם (בפ"ק כ"ג) דכתב הטעם משום דכתיב ציתך שהוא דירת קבע לאפוקי אלו שהם דירת עראי כמו בסוכת החג, ומסיים שם הפרישה, ונראה דבזמן הזה אלו חדרים הנקראים קליט"ן חייבים ונ"ע ע"כ, וכתב הט"ז ע"ז, דהטעם דפטור ממזוזה ללאו דירות נינהו, ונראה אפילו אם יושבין בהם בכל יום פטורים דכיון דאינם שם כלילה מיקרי עראי כדמצינו בחו"מ סי' ק"מ סעיף ח' לענין חזקה, ובפרישה הניח זה צ"ע ולענ"ד נראה כמו שכתבתי, ולא דמי לצית התנן או אורר, דשם תשמיש השייך לו אין חילוק בין יום ללילה כן נראה לי, אבל חנות שהוא בציתו פתוח לרשות הרבים פשיטא שצריך מזוזה לפתחו עכ"ל דברי הט"ז.

יז) וביש"ב הט"ז לחנות כיון דאינו שם כלילה מיקרי עראי כדמצינו בחו"מ סי' ק"מ (סעיף ח') לענין חזקה, וכונתו הוא למה דמבאר שם דבתים שהם לדירה צריך להציא עדים שדר בו וכו' ימים ולילות עיי"ש, ולכאורה דבריו נ"ע, דהא פסקינן הלכה מפורשת בשו"ע שם בסעיף י"ד דהחננויות של חגרים ויוצא בהם שאין דרים בהם אלא ציום, כיון שדר בהם ג' שנים ציום ה"ז חזקה. ועיי"ש ברמ"א שכתב להלכה דאם היתה חנות סגי ג' שנים ציום לצד, ומסיק הרמ"א שם וכסברא זו נראה לי להורות, הרי דמוכח ללא צעי ציום וכלילה ונ"ע.

שוב נתעוררתי מח"ח אחד דכונת הט"ז הוא, דכיון דמזוזה צעי שיהא שם דירה עליו, וכיון דחזקן

משם ללא הוי עליו שם דירה אלא אם דר שם ציום וכלילה, מש"ה בחנות דאין דרין ציום וכלילה אינו מחויב במזוזה, ומה שלענין חזקת חנות אף דהוי חזקה ג' שנים ציום סו"מ לא הוי עליו שם דירה לענין חיוב מזוזה ודבריו נכונים.

יח) ומה שכתב הט"ז ולא דמי לצית האורר, נראה דכונתו בזה ליישב קושיית היד הקטנה שהציא הפת"ש שם צס"ק י', שהקשה דאם יש בחנות סחורה שמונח שם תמיד הוי ליה ממש בית האורר וכו' עיי"ש מה שכתב לתרץ בזה, ונראה דכונת הט"ז דכמו דחזקה מבואר בחו"מ שם (סי' ק"מ סעיף ו') כיצד הוא החזקה שישתמש בו ויהנה ממנו ג' שנים מיזם ליום כל דבר כפי הנחתו ותשמישו עיי"ש, וא"כ כאן נמי דחיוב מזוזה דומה לדיני חזקה אינו מועיל מה שיש בחנות סחורה כדי לחייבו במזוזה, דהא חנות אינו נעשה לאכסן חפציו אלא עיקר השתמשות נעשה למכור סחורתו, ואם לתשמישו לא הוי ציום וכלילה אינו מועיל בזה שמחזיק שם חפציו ציום וכלילה, וזהו כונתו במש"כ בלשונו דשם תשמיש השייך לו צ"ח וכו' ר"ל דצית האורר לתשמיש שעומד ומיוחד לו שייך ציום וכלילה, משא"כ חנות דעשוי למכור בו אלא ציום לא הוי קצווע ופטור ממזוזה, (שוב ראיתי דכתב כעין זה בשו"מ רב פעלים ח"ב סי' ל"ו), ולפ"ז בית שעומד לדירה צריך להשתמש בו למה שעומד להשתמש ואינו מועיל בו חזקה להשתמש בו לצית האורר, דזה אינו כפי תשמישו והנחתו, (וכמבואר נמי במשנה סוף חזקת הבתים (דף נ"ז ע"א) דאם מעמיד בהמה או כלים בחצר לא הוי חזקה משום דאינו מקפיד שלא להשתמש בכך משום דלא הוי תשמיש של קציעות, עי' ברש"ש"ס שם, מ"מ נראה דאם מכניס בהמה ברפת שלו או שמכניס לצית האורר כלים שלו, ודאי הוי חזקה כיון שמכניסו במקום שלא נעשה להשתמש בו אלא להשתמשות הנ"ל, ועי' בשו"ע חו"מ (סי' ק"מ סעיף ט"ו) דבמעמיד בהמה וכלים בחצר הוי חזקה היינו משום דמקפידים בזה, והיה צריך למחות דחצר לא נעשה לזה ומפריע לו להשתמש בחצרו שהוא דר בו), ולפי"ז מיושב שפיר רעק"א הנ"ל דכתב דאם נסע מציתו לזמן וחוזר יהא חייב לצרך על מצות מזוזה, דהקשו עליו דמ"מ יהא חייב במזוזה מדין דצית האורר, ולפמ"ש"כ אין כאן קושיא כלל, דכיון דדירה אינו עומד להשתמש בו לצית האורר לא שייך לחייבו בו מדין צית האורר, דכ"ז שאינו מייחדו

שיהא שם תשמיש השייך לו אין החיוב מזוזה, אלא מטעם דירה וכיון דינא משם פטור ממזוזה ומשיחור שוב נתחייב במזוזה כנ"ל.

יג) ולפ"ז ציד"ד בשמכנים כליו לדירה כדי לצוא לדור זו לאחר זמן, א"א לומר דיחייב במזוזה מטעם שהוא בית האויר, דדוקא בית האויר דמיוחד לאכסן שם חפציו ויואל ונכנס שם תמיד והו' תשמישו זהו דרך ביאתו וכמש"כ הש"ך שם, אבל אם מכנים שם חפציו כדי שיהי' מזומן לו צעת שיכנס לדור שם, כיון דאינו עומד להשתמש בבית אלא לדירה אין זה שם תשמיש השייך לו דרך ביאתו שיהא מיקרי דירה שיתחייב במזוזה, אך לפי מש"כ בשם המג"א יכול לקבוע מזוזה קודם שצא לדור בתוכו, ובגדולי הקדש ריש סי' רפ"ה, הביא נמי בשם הדע"ק שכתב כן ח"ל: גם קודם שידור מקיים המצוה בהכנה והרי נריך להקדים הקציעות, כי בית שלו חייב בכל הרף עין במזוזה, ואיך יוכל להתחיל לדור שם כהרף עין קודם קציעות מזוזה וכו' למת מזוזה צמה שצדעתו לדירה, וממילא מקיים תיכף המצוה ע"כ, וכ"כ בשו"ת שצט הלוי (סי' סימן קס"א), ואף דהבכ"י חולק על המג"א כנ"ל, וכ"כ המאמ"ר והכה"ח צסי' י"ט שם רפ"ה, מ"מ ציד"ד ^{דמכנים כליו לשם} כדי שיהא מוכן לדור זו, נראה דיכול לקבוע מזוזה מיד שמכנים חפציו שם.

ב) שוב מלאמי בשו"ת הרי בשמים מהדו"ת (סי' רי"ט בסוף המשנה) שכתב על הבכ"י הג"ל דלדעתו נראה, דאם אי' צנה או קנה בית ורואה לדור בתוכו, משנהיג לשם כליו צדא"י יכול, (ולא כפי דנריך לקבוע זו מזוזה משמע דלא צריך ליה דנריך) לקבוע מזוזה עוד קודם שנכנס לדור זו דכיון שהוא שלו ויודע שעמיד לדור זו וכו' יכול לקבוע מזוזה, אלא שאם מושכר לו ואינו יודע אם המשכיר יוצאו לו מן הבית, לא שייך לומר שקובע בשביל זמן החיוב, דספק הוא צא לכלל חיוב עיי"ש, משמע מדבריו דנקיט בפשיטות דאפילו לדעת הבכ"י נמי חייב ציד"ד דכיון שמאכסן שם כליו לצורך דירה מעכשיו מתחיל שם דירה.

שובר בית האויר לצרכי הבית או לפחורה אם חייב במזוזה

בא) אולם מש"כ דאם מושכר לו נמי היה חייב אי לא שיש ספק אם המשכיר יוצאו לו מן הבית,

(ולפי דבריו אמר דלפי מה שכתב שם לעיל במשנה באריכות דאם שגר הדירה ליותר מל' יום חייב במזוזה כשיטת דרך החיים, ציד"ד נמי יכול לקבוע מזוזה באופן זה תיכף משהניח שם חפציו אפילו בשוכר) וכן ראיתי בספר אורחות רבינו בחלק הוראות ממרן החזו"א הלכה כ' שכתב השוכר דירה והכנים זו חלק ממטלטליו אף דעדיין לא דר שם הורה מרן החזו"א ז"ל שחייב במזוזה ללא גרע מצית העצים והאויר שחייבים ע"כ.

ולעצ"ד יש לעיין צוה: דהנה לענין שוכר בית האויר כתב במשניות רעק"א (סי' ס"ו) להלכה, דאם שוכר בית האויר והכנים שם האויר חייב במזוזה, והביאו להלכה הפ"ת סי' רפ"ו ס"ק ט"ו, ואף דזה גופא נמי חידוש הוא, דהא אמרינן בכל מקום דחייב השוכר במזוזה משום שהוא חוצה הדר, וא"כ צצית האויר דאינו דר שם לא ליחייב במזוזה, וז"ל דכיון דדרך ביאתו הוא דהא נכנס ויאל זו וכמש"כ רש"י צצ"מ (דף ק"א) ציתך דרך ביאתו למי שנכנס ויואל לה זה הדר צה ע"כ, אמנם יש לעיין ^{בזה} דלכאורה מדברי התוס' ע"ז (דף כ"א ע"א בסוד"ה אף במקום), משמע דצית האויר המושכר לו לא מיקרי ציתך לחייבו במזוזה, דכתבו שם בשם רבינו אלחנן הטעם דמתיר התוספתא להשכיר ארוות ואוירות לעכו"ם אף שמכניסין שם ע"ז שלהן ח"ל: מפני כשאמרה לא תצא תועבה אל ציתך, איכא למימר דלא אסור אלא צצית ישראל ע"כ שיהא בתוכו צעודו דר זו, ואפילו צא"י, כמו במזוזה שאינו חייב אלא צציתו צעודו דר זו, אבל השוכר צית אף צא"י דפטור מן המזוזה מן התורה, אלא רצון הוא דגורו שלא להשכיר לעכו"ם מפני שמכנים לתוכו ע"ז, והשתא דוקא צחים העשויים לדירה אבל אינם עשויים לדירה לא גורו, ולכך התירו להשכיר ארוות ואוירות, וכיון דשכירות צית אינו אסור אלא מדרצקן אף בארץ, א"כ צחוק לארץ הקילו עכ"ל, משמע דס"ל דצדירה שמושכר אינו חייב מה"ת לא השוכר ולא המשכיר כיון שאינו דר בתוכו, אלא שגורו מדרצקן צדירה שדרים זו כמו במזוזה שמחוייב לעשות השוכר מזוזה מפני שדר זו, כן גורו שלא להכנים זו ע"ז, אבל אם משכיר צית האויר אינו מחוייב במזוזה, כיון שאינו דר זו לא גורו זו נמי שלא להשכירו צחור"ל, משמע לכאורה דצית האויר אינו חייב במזוזה אם שוכרו, דהא אין עשויים לדירה ודו"ק.

אכן לפמש"כ לעיל דהתוס' ס"ל דצית האויר בכל אופן פטור מן המזוזה ל"ק, שהגרעק"א הולך אליבא

דשו"ע דס"ל דמחייב צבית האוֹר, אך יש לומר דכיון דשוכר אינו חייב אלא מדרבנן, וצבית האוֹר יש מחלוקה בכלל אם חייב במזוזה, דהא הרמב"ם וכפי מה שמשמע מדברי התוספות, וכן משמע דרי"ף הנדפס בגירסא שלפנינו, והריטב"א ציומא (דף י"א) סברי דפטור ממזוזה, וא"כ הוי ספיקא דרבנן ופטור, ואף דשו"ע לא הביא שיטה זו כלל, וכמש"כ שם רעק"א, משום דס"ל דנדחה מהלכה, [ועי' ערוך השולחן צסי' רפ"ו דצביל בית האוֹר יקבע בלא ברכה לחוש לשיטת הרמב"ם], מ"מ באופן שאינו פתוחין לצית שהוא דר שם ואינו משתמש לנרכי הצית, נראה דיש לנרף לכל הנ"ל לפטור ממזוזה צבית האוֹר ששוכר, וכ"ש אם אינו יואל ונכנס תמיד לשם דפטור ממזוזה, (ועי' פת"ש סי' רפ"ו ס"ק ט"ז), וצניד"ד שמימיחם שם החפצים ואינו משתמש שם להכניס ולהוציא—פטור ממזוזה, אמנם בלא"ה כבר כתבתי להוכיח דאין על זה שם בית האוֹר כיון דעומד לדור בו כמו בחנויות שבשוקים אליבא דהטור"ו.

שוכר בית לדור בו המעבד דאינו חייב במזוזה אלא מל' יום ואילך

(בב) ובי"ב אפילו לפי מה שכתבתי לעיל דלהמג"א וש"א ובפרט כשמכין עצמו ליכנס ולדור בחוכו יכול לקבוע מזוזה מיד קודם שנכנס לדור שם, נראה דשוכר א"ל לקבוע מזוזה עד שנכנס לדור בו ממש אליבא דכו"ע, דהנה אמרינן במנחות (דף מ"ד ע"א) אמר רב יהודה טלית שאלה כל שלשים יום פטורה מן הציצית, מיכן ואילך חייבת, תיבא נמי הכי הדר בפונדקי בא"י, והשוכר צית בחו"ל כל שלשים יום פטור ממזוזה מיכן ואילך חייב, אבל השוכר צית בא"י עושה מזוזה לאלתר משום ישוב א"י ע"כ, ומצינו בקוגיא זו בראשונים ג' פירושים (א) רש"י כתב הטעם שפטור בתוך ל' יום ממזוזה משום שמא יחזור בו ע"כ, (ב) והתוס' כתבו שם הטעם דמשו"ה פטור כל ל' יום, משום כיון דשוכר הוא עד ל' יום לאו צית דירה ידיה הוא, כדאמרינן בבבא בתרא (דף ח' ע"א) לענין אם אחד נודר ליהנות מאנשי העיר נשתהה בעיר ל' יום הרי הוא כאנשי העיר ואסור ליהנות ממנו, והסברא הוא משום דצדירה שכורה שאינו שלו נראה כאורח ולא מיתשז דירתו דירה קבועה, אלא אם רואין שדר שם ל' יום, (ג) ובתוס' מנחות שם כתבו עוד סברא אחרת, וכ"כ התוס' צע"ז (דף כ"א ע"א), דשוכר פטור לעולם מן מזוזה מן החורה

משום דלא מיקרי ציתך דשכירות ושאלה לאו שלו הוא כמו טלית שאלה, אלא מדרבנן חייב אחר ל' יום משום דמיחזי כשלו כמוש"כ התוס' בחולין דף ק"י ע"ב דאין דרך לשאל יומר משלשים יום עיי"ש, אבל עד ל' יום דרך הוא בשאלה ולא מיחזי כשלו, וכ"כ הרמב"ן ור"ן בשבט (דף קנ"א) ושיטת ר"י הזקן הוצא צריטב"א יומא (דף י"א) ובתוס' הרא"ש צ"מ (דף ק"א ע"ב).

(ג) והנה צשיטת רש"י דכתב הטעם משום שמא יחזור יש לעיין, דאם ס"ל דשוכר חייב מה"מ במזוזה כמו שמשמע מדבריו בפסחים (דף ד' ע"א) דפירוש דחובת הדר חייב מדאורייתא משא"כ בדיקת חמץ הוא מדרבנן עיי"ש בפנ"י, א"כ היאך יכולים לפוטרו בתוך ל' יום מטעם ספק שמא יחזור הא הוי ספק דאורייתא, ונראה דנ"ל דרש"י נמי ס"ל כסברא א' בחוספות שם, דמה"מ אינו חייב אלא אם דירתו קבוע לדור שם, וצוה הזמן של ל' יום דרך צני"א לראות אם הצית טוב לדור בו, ואם לא נראה צעניו עד ל' יום יואל משם, אבל משדר בו ל' יום חזינן דאם נראה צעניי שניהם המשכיר והשוכר, שוב אין הדרך לחזור בו ונעשה דירתו מאז קבוע וחייב במזוזה מה"מ, ואף דרש"י גופא צפרק השואל צבא מליעא (דף ק"א ע"ב ד"ה אלא צימות הגשמים) כתב דשוכר סתם שלא פירשו זמן הוי שכירות ל' יום וא"ל לחזור בו עד ל' יום עיי"ש, וכ"כ הש"ך להלכה בחו"מ (סי' ש"צ ס"ק ז') מדברי רש"י הנ"ל, מ"מ אם רוצה יכול לשלם לו על ל' יום ואח"כ יאל משם, אבל משדר בו ל' יום שוב אינו חוזר בו, וכ"כ בתועפות ראם בהגהות על ספר יראים מ"ה ח' ס"ק ל', אמנם לפ"ז היאך הביא ראיה, מדין צני"א דשואל פטור בטלית שאלה ל' יום ולאחר ל' יום חייב, ממזוזה דפטור ל' יום ממזוזה, הא במזוזה הטעם הוא משום דיכול לחזור בו עד ל' יום, אבל לאחר ל' יום כיון דאינו חוזר בו חייב מה"מ, אבל טלית יכול לחזור בו לעולם.

(ד) ובאמת כבר הקשה כן בתוס' מנחות שם וז"ל: צ"ע שידמה לענין לפטור עד ל' יום הוא דמייתי לה ע"כ, ר"ל דלגבי שאלה אינו חילוק מדרבנן קודם ל' לאחר ל' יום, דתמיד יכול לחזור ולא הוי קבועה צידו, ונראה דנ"ל דבטלית נמי עד ל' יום הוא דרך שאלה כמש"כ התוס' בשבט (דף קמ"ו ע"א) בכוונת רש"י עיי"ש, ומשו"ה הביא ראיה דכמו ששוכר צית עד ל' יום אינו קבוע צידו, דאינו יודע אם ישאר שם או יחזור בו, אבל

לאחר ל' יום סתמא ישרא שם, כן צטלית אס יחזור חור
עד ל' יום אצל לאחר ל' יום אין הדרך להיות מושאל
צידו, ומסתמא הצעלים נותנים לו הטלית להיות אכלו לזמן
מרוצה ולא יחזור לו כ"כ מהרה, ומיחוי שהוא כמתנה
צידו, ועדיין ז"ע.

בה) ושייפת התוס' בסברא הא' סברו, דציתך לא אחי
למעט שוכר פטור מה"ת אלא לדרך ביאה,
ומה שפטור עד ל' יום, היינו משום דלא הוה דירה קבוע
כמו באנשי העיר שלא נעשו כצני העיר אלא לאחר ל',
וכ"כ הש"ך בסוסי' רפ"ו (ס"ק כ"ח) שאינו נקרא עדיין
דירה ע"כ, וכנראה סובר להלכה כן, ועי' שו"ת רעק"א
(סי' ס"ו) שתמה על הש"ך דהא לא פסקינן כן, אלא
פסקינן דשוכר לעולם פטור מה"ת ועי' לקמן, ועי' מה
שהקשה באצני נזר יו"ד (סי' ש"פ) על שיטה זו, דכיון
דדרך ציתך הוא, אינו נ"מ אם דירתו הוה דירה או לא,
דלא גרע מצית החצן דצא לזורך החצן אעפ"כ אמרינן
דהוה דירה, וא"כ אמאי פטור עד ל' יום, סו"ס יואל
ונכנס זה להשתמש בו עיי"ש, וכ"מ מספר יראים סוף
מנחה ת' שכתב וז"ל: השוכר צית בחו"ל וכו' מוזזה חוצה
הדר היא, וטעמא דכתיב ציתך ודרשינן ציתך, אלמא
ציואל וצא הקפיד הכתוב ע"כ, משמע נמי דלא בעי דוקא
דירה, ונראה לתרץ ולומר, דאם אינו דר שם בקביעות
אף דלריך להיות שם מוזזה משום דיואלין ונכנסין שם,
מ"מ כיון דאינו אלא אורח, ומיחס ההשתמשות של השוכר
להצעה"ב, וא"כ הצעה"ב צריך לקבוע שם מוזזה מפני
שאורח שלו הוה כנכסים שלו משתמשים שם, אצל משנעשה
קבוע שוב לא הוה אורח כמו באנשי העיר ונתחייב השוכר
במוזזה.

וזדו נמי סברת רבינו מנוח שהציא הצ"י סוסי' רפ"ו
שכתב: דשואל דיני כשוכר ופטור עד ל' יום, אצל
לאחר ל' חייב, משום דעד ל' יום לא הוה דירה קבועה
ע"כ, משמע דס"ל דחייב אחר ל' מה"ת משום דהוה דירה
קבוע, והיינו הטעם משום דאחר ל' יום השואל לא הוה
אורח וכיון דיואל ונכנס בו חייב במוזזה, וכ"כ רש"י
בעירוין (דף פ"ה ע"ב ד"ה והדר שם והבאתיו לעיל) אם השאל
הבעל הצית צית החצן שלו לאחר לדור שם חוסר עליו
וכו' עיי"ש, וכ"כ הרמ"א להלכה בסוסי' רפ"ו (סעיף כ"ב),
והוא הדין לשואל צית דינו כשוכר, משמע דס"ל דהוא

מה"ת, וזה א"ל היה ראיית הש"ך לפסוק כהתוס', ועי'
בציאור הגר"א שכתב ממ"ש חנ"ה ע"כ, ר"ל דגמרא
מדמה טלית שאלה למוזזה, ונראה לכאורה דדמיון לטלית
שאלה אינו דומה כ"כ כמוש"כ התוס' שם, דטלית שאלה
פטור מה"ת משום דכתיב כסותך, משא"כ מוזזה דהוה
דאורייתא, וכן צית שאלה נמי דאורייתא לפי סברא זו,
אכן מה שהקשה האצני"ז עוד שם לפי התוס' מצית של
הפקר דמשמע צצצ (דף קל"א ע"ב) דפטור בכל אופן
במוזזה זה ז"ע ליישבו.

ישיבה האחרת בתוס' הוא, דשוכר פטור לעולם מה"ת
משום דכתיב ציתך ולא של אחרים, ולאחר ל'
מיחוי כשלו חייב מדרבנן כמו טלית שאלה, ומה דאמרינן
דשוכר חייב משום דהוא חוצה הדר, לא לחייב השוכר הוא
דאחי אלא לפטור המשכיר עיי"ש, ועי' דרעק"א ובאצני
נזר שם שכן דעת רוב הפוסקים ראשונים ואחרונים והי'
קיי"ל עיי"ש.

בו) ובסברות הנ"ל כתבו האחרונים ז"ל, דתלוי נמי
אם שוכר דירה ליותר מל' יום צטטר
וכדומה, דא"ל לחזור בו אם חייב במוזזה מיד שנכנס
בו או שאינו חייב אלא לאחר ל' יום, דהפת"ש סוסי'
רפ"ו הציא צצצ דרך החיים, דלפי שיטת רש"י כיון
דא"ל לחזור בו חייב מיד, וכן לפי שיטת התוס' צטעס
א' דדומה לאנשי העיר, ובאנשי העיר מבואר באו"ח (סי'
תכ"ט מג"א שם ובשור"ע הרב סעי' ו') ובאו"ח (סי' קס"ג סעי' ב')
דאם דעתו להשתקע ליותר מל' יום הוה כאנשי העיר
מיד, אכן בנחלת צצצ שם הציא מהגרעק"א דסובר דעיקר
להלכה כטעם התוס' משום דמיחוי כשלו כנ"ל וממילא
פטור עד ל' יום עיי"ש, ועי' דערך ש"י יו"ד סי' רפ"ו
(סעיף כ"ב) דכתב: דעיקר להלכה כהדרך החיים דעיקר
תלוי אם יכול לחזור, אכן הציא שם צצצ עקרי הד"ט
וזכור לאצרהס, דאם עשה שטר ליותר מל' יום חייב מיד,
ומשו"ה כתב שיקבוע המוזזה על תנאי שלא לפטור בצרכה
אלא עד ל' יום, (עי' במטה אפרים שכ"כ לגבי טלית ציו"ט ראש
השנה שיכוון שלא לפטור הצרכה אלא עד הפסקה ואם"כ יכול לצרף, דעל
ספק צרכה מותר בכה"ג לגרוס צצצ"א, עי' או"ח סי' רע"ו מג"א ואחרונים
שם, ועיי"ע בהגהות בחכמת שלמה על שו"ע או"ח סי' תל"צ) ומשהגיע
השלשים יום יסירנו ויקבוע בו פעם אחרת בצרכה ע"כ
עיי"ש.

שוכר בית ומכנים שם תשמישי דירה ואינו נכנס לדור בו עד לאחר ל' יום אם חייב במוזזה מיד (בז) ונבא לנידון לידן שמכנים חפציו לזמן עד שנכנס לדור בו, ולפי טעם דרש"י דמשו"ה פטור עד ל' משום שמא יחזור, וכונתו כמש"כ משום דלא נראה צעניו, נראה דעד שלא נכנס לשם לדור שם ממש אלא הכנים חפציו לשם, עדיין לא נקרא דר בו שידע אם נראה צעניו אלא אם דר שם ממש, וכן לפי התוס' בספרא א' דעד ל' יום עדיין נראה כאורח ולא כדר בתוך שלו, מסתברא נמי דצוה שמכנים כליו שמה לא הוא כדר בתוך שלו, דדרכו של אדם להניח כליו אצל אחרים לזמן ארוך ועדיין לא הוא כציתך, ונראה דלענין להיות כאנשי העיר נמי כן דאם מכנים שם כליו לצד, עדיין לא נקרא אנשי העיר אפילו יותר מל' יום עד שלא דר שם ממש, ונוגע נמי לענין חיוב קימחא דפיסחא, עי' צסי' תכ"ט בשו"ע ובמג"א ובשו"ע הרב שם, וכן לפי ספרא הצ' בתוס' דחייב לאחר ל' יום משום דמיחוי בשלו, והטעם הוא כמש"כ משום דאין דרך לשאול יותר מל' יום, נראה דכ"ז לענין לדור בתוכו ממש דזה אין דרכו בכך, ודוקא באופן דכל השכירות הוא להכנים כליו וחפציו ולזה עומד סגי צוה שמכנים שם כליו לצד, דמיחוי בשלו והוי כציתך לענין זה, אצל אם הצית עומדת להשכיר לדירה לדור בו, ואינו נעשה לאורח ולא כסן שם חפציו, שמסתמא לא יסכים המשכיר בדירה לעשותו בית האורח, שלא ישרוט כותליו וכדומה, וכן המחירים אינם שוים כידוע, עדיין אינו ציתך ואינו דירה קצוב ואינו מיחוי בשלו עד שישתמש בקציעות להשתמשות העומדת לכך דהיינו לדור בתוכו.

וראייך לזה נראה ממה דמבאר בחו"מ סי' קל"ב (סעיף א') לענין חזקה, די"א דאינו קונה דירה בחזקה בהניח שם חפציו, אלא אם דר שם ממש, דהיינו שישן או שיצב שם דאז הוי חזקה, משום דצוה מוכח דהוי דירתו, ומה דצניד"ד נותן לו המפתח אינו ראיה, דבאורח נמי נותנים מפתח, ועי' בתוס' פסחים (דף ד' ע"א ד"ה אם) דדוקא לענין בדיקה מועיל מסירת מפתח עיי"ש, ולפי כל הנ"ל נראה דבמכנים שם חפציו או כליו, אם הצית אינו שלו אלא שהשכירו אינו חייב במוזזה עד שדר בו ממש, ואם הצית שלו יכול לקצוב מוזזה מיד שמכנים שם כליו לדור שם, כמש"כ בשו"ת הרי בשמים הנ"ל דהוי תחילת דירתו, ומ"מ נראה כ"ז דוקא אם הצית מוכן

ועומד ליכנס לדור שמה, דאז הוי הכנסת כליו תחילת דירתו, אצל אם עדיין הצעלי מלאכות עובדים שם ועושים שיפולים, פשוט דאינו חייב במוזזה עד שסיימו העבודה או משנכנס ממש לדור בו.

בח) אחר שכתבתי כל זה מלאחי בשו"ת יוסף אומן (מהמח"א סי' ל') הוצא בשדי חמד ח"ד (מערכת מ' כלל קי"ד ד"ה וואת), דנמי משמע כמש"כ דכתב שם בסוף התשובה וז"ל: דצנידון זה כשעשוי כתב של שכירות לכמה שנים והולך שם כל מטלטליו הקטנים עם הגדולים וכו' נראה דצוה חייב במוזזה מיד וקצענה ויצרך בפרק הכונס לדור שם ע"כ, משמע אפילו הכנים שם חפציו לא יקצע מוזזה עד שיכנס לדור שם, והוא לשיטתו בצרכי יוסף (אור"ח סי' י"ט) כמוש"כ לעיל, דלא כמש"כ בספר תשובות והנהגות ח"צ סי' תקמ"ד, ושוב ראיתי בקונטרס מנהגי בעלזא שכתב אצל מנהגים שונים וז"ל שם: אם מכניסים חיצה כלי תשמיש לדירה נקרא כבר שנכנסו לדירה, אמר (הרה"ק מצעלזא ז"ע) לפני שנכנסים לדירה שיצאו לחם ומלח ויחנו לעניים ע"כ, ואפשר דכ"ז לענין שיהא התחלת דירה, אצל לענין קציעות שיהא חייב מוזזה נריך לדור שם ממש ומש"כ דנקרא כבר שנכנסו לדירה, ר"ל נמי לענין זה ודו"ק.

בזונת רעק"א בגליון הש"ס יומא (דף י"א ע"ב) **ואגב** אכתוב דבר מחודד, על מה שהקשה רעק"א בגליון הש"ס בגמרא יומא (דף י"א ע"ב) ע"מ דאמרין שם, בית השותפין וכו' האשה חייבת במוזזה, ומקשינן פשיטא, מהו דתימא ביתך ולא ציתה ביתך ולא ציתה קמ"ל, ואימא ה"נ, אמר קרא למען ירצו ימיכם וימי בניכם הני צעי חיי והני לא צעי חיי ע"כ, וכתב הגרעק"א בגה"ש וז"ל: עי' קדושין דף ל"ד, ק"ל דזהו מספיק שלא למעט נשים אצל לענין בית השותפים ל"ש כאן, דהא באנו מלד בית דצית כזה אין צו חיוב מוזזה, אצל גברי צו חיובי נינהו כשיהיה לו בית מיוחד, ומ"ש בצית שאלה צלל מוזזה ול"א ציה הני צעי חיי דמ"מ שייך אקרקפתא דגברי מצות מוזזה בצית שלו, וא"כ ה"נ דילמא צית שותפים פטור דליכא חיוב אלא בצית המיוחד לו ולע"ג ע"כ, ולכאורה מה שנוגע לקושייתו אמאי נריך רעק"א להקדים הגמרא דקדושין (דף ל"ד), דשם צימא נמי מקשה הגמרא ע"מ דאמרין דנשים יהיה פטור ממוזזה משום דכתב

בניכם, ומתרגלין כמו הכא גברי חיי נשי לא צעי חיי בתמיה, ומאי שייך זאת לקושייתו ו"ע.

ונראה זכונתו, להנה הרש"ש והחשק שלמה מתרגלים קושיית רעק"א, לשותפים נתרצו מגופיה דקרא מדכתיב ימיכם בניכם לשון רבים וכדאיתא בחולין (דף ק"ה ע"ב) ע"כ, ובאמת רעק"א נמי מציין להגמרא הנ"ל עיי"ש, ונראה לזה נמכוין רעק"א בהקדם קושייתו לציין הגמרא קדושין הנ"ל דשם לא מיירי הגמרא אלא מנשים ואמרינן

שם גברא צעי חיי וכו' אבל ציומא אמרינן הני צעו חיי והני לא צעי חיי משמע דקאי החירון נמי על בית השותפים, ולא מטעם ימיכם בניכם, דאי כוונת הגמרא על נשים לצד היה לו לומר גברא צעי חיי נשי לא צעי חיי, כמו דחירון בגמרא דקדושין הנ"ל דהא שותפים מקרא איתרצאי, אבל כיון דאמר "הני" משמע מזה דלא סבר כאן דנתרצי מהפסקוק ימיכם ובניכם אלא מכא סברא דהני לא צעי חיי, וע"ז שפיר הקשה רעק"א דצותפין לא שייך סברא זו ודו"ק כי נכון זכונתו לענ"ד.

הלכות שמחות

סימן עד

נשאלתי:

מת בעיר רח"ל ועושים הלוי' בשעה 4 אחה"צ, ויש גשר בהעיר שהמסילות הברזל נוסעים עליו ותחת גשר זה מוציאים המת לדרך שם לבית החיים, אם מותר בהן לילך תחת אותו גשר כ"ז שהמת בעיר קודם שיוציאו המת לקברו.

תשובה:

יו"ט הנ"ל דשייך לשון דברי סופרים מה שהוא הלמ"מ, אינו מדברי הרא"ש הנ"ל.

אמנם בפירוש המשניות להרמב"ם צפ"ז משנה ג' שם דטעמא דמתני' הוא דעד שלא נפתח אחד מהן הוי כקבר סתום, דכל הפתחים טמא מתחתיו, אבל משנפתח או חשב לפתחם הציל על כל הפתחים כולן ע"כ. ונ"ל בצברתו דכיון דחשב להוציא המת מן הצית לא דמי לקבר סתום שרואה להניחו שם לעולם. אלא דלפ"ז קשה דבשלמא אם הפתח שרואה צו להוציא המת מן הצית הוא פתוח מש"ה טמא דהוי מאהיל על הכלים, אבל אם הוא סתום וחישב להוציאו משם אמאי טמא תחת הדלת מצחוץ, הא לא הוי כקבר סתום שיהא טמא נמי בצעול ומצחוץ. ומ"ש דלת הנעול זה שמוציאים משם לצקוף משאר הפתחים הנעולים שאין מוציאים משם (ועי' בחפארת ישראל על התני' שם יבין ובענין אמת ה' ודוק).

במים' אהלות פ"ז משנה ג' חנן זמנתי, המת צצית וצו פתחין הרצה, כולן טמאין, נפתח אחד מהן, הוא (ר"ל הטהרות תחת פתח זה) טמא וכולן טהורים. ופירוש הרע"ב דגזרו חכמים טומאה על המקום שהוא דרך יציאת הטומאה שסופו של מת ללכת דרך שם ע"כ. וכן הוא שיטת רש"י זמס' ציצה דף י' ד"ה כולם טמאים. אכן כבר העיר התוס' יו"ט שם, דבפרק צמרא דציצה (דף ל"ח ע"א ד"ה דאורייתא) כתב רש"י דהוי דאורייתא. וכן משמע מהגמרא להדיא שם, ושכ"כ רש"י בעירובין עיי"ש. וכן הקשה בשיטה מקובצת דציצה שם, הוצא בהגהות מהר"צ מרגליות דציצה שם. ועי' בפנ"י ציצה שם. והרא"ש צפ"ג דאהלות משנה ו' כתב נמי כלשון רש"י זמס' ציצה דף י' הנ"ל וז"ל: גזרו חכמים טומאה על שהוא דרך יציאת טומאה שסופו של מת ללכת דרך שם וכו' ע"כ. ולפמש"כ התוס'